

Badacsonytomaj 1997-ben ünnepelte dokumentumokban rögzített létezésének 1000. évfordulóját. Az alábbiakban a város helytörténésze ír a névadóról, a Tomaj nemzetségről:

Településünk névadója a Tomaj nemzetség Tanuzaba besenyő vezértől származtatja magát, aki még Taksony fejedelem korában költözött hazánk területére. Mivel Heves megyében az Árpád-házi rokonság között kapott szállásbirtokot, valószínűleg Taksony besenyő sógorságához tartozott.

Tanuzaba fia Urkund volt, és Urkundnak a fia volt Tomaj, az István kori ős, akiről a nemzetség nevezi magát.

Amikor 997-ben István került a törzsszövetség élére, a hatalmukat féltő és a régi hithez ragaszkodó főurak egy része szembefordult vele és kiobbant Somogyban a Koppány-féle lázadás.

Az ennek leverésére indult királyi sereg zömét a könnyűlovas magyarok adták. A harcokban résztvevő kabar hadakat István kabar sógora vezette, a besenyők élén pedig a besenyő rokon Tomaj állt, aki aztán szolgálataiért a Balaton északi partján adományba kapta a mai Badacsonytomaj, Lesencetomaj és Cserszegtomaj területét.

Az 1550 körül élt ferences Laskai Osvát magyar nyelvű Szent István officiumában, nem tudni milyen forrás alapján azt állítja, hogy a somogyiak mellett zalaiak is harcoltak Koppány seregében. Ha ez igaz, akkor csak Bulcsú utódairól, a Vérbulcsú nembéliekről lehet szó, akiknek aztán maradék szállásai köré István Tomaj vezért ültette, szemmel tartandó a megbizhatatlanná vált Vérbulcsúkat.

Így kerülhetett a Vérbulcsú-Lád nemzetség szomszédságába Tomaj vezér Badacsonyan is, ahol a heggy déli oldalát a Vérbulcsúk birtokolták a honfoglalás óta.

Kalmár László

Múltidéző

(Adatok és tények Badacsonytomaj és Badacsony közös történetéből)

A Badacsony-hegynek a Balatonra néző lankái - köszönhetően a hely kedvező és vonzó természetföldrajzi adottságainak - már a történelem korai időszakában is szinte hívogatóan hatottak az egyes őskori és ókori törzse, népek, kultúrák embercsoportjaira, amelyek közül számos régészeti is azonosított etnikum hagyta a vidék földjében tárgyi emlékeinek maradványait: a késő-bronzkor urnamezős kultúrájának nevezett pásztoraitól a harcias

keltákon át a rómaiáig.

A magyar honfoglalás és a korai feudális állam kialakulásának időszakából csak közvetett bizonyítékokkal rendelkezünk arra vonatkozólag, hogy e terület és ezen belül a mai Badacsonytomaj helye lakott lett volna. A történeti, földrajzi és helytörténeti irodalom tanúsága szerint a Lád vagy talán a Vérbulcsú nemzetség harcosai és köznépi elemei jelentek meg a vidéken és ők lettek a Badacsony körüli első, tényleges honfoglalók valamikor a 900 és I.(Szent) László trónra lépése (1077) közötti évszázadokban.

A középkorban a Badacsony déli oldalán két falu alakult ki: a mai Badacsonytomaj őse, Tomaj és Lád, amely a mai Badacsonylábdihegy elődje volt. Badacsonytomaj kora Árpád-kori lakosságát korabeli régészeti leletek tanúsítják, amelyek közül a legkiemelkedőbb az 1931-ben a Magyar Nemzeti Múzeumba került közel 40 darabos I. (Szent) László kori (1077-1095) ezüstpénz lelet volt. Az írott források viszonylag későn említik első ízben Badacsonytomajt, mégpedig Károly Róbert király uralkodása idején, 1313-ban.

A Badacsonytomaj történetére vonatkozó második okleveles említés szintén az Anjou-korból, I. (Nagy) Lajos király uralkodásának idejéből, 1344-ből való. Ebben az oklevélben több becses községtörténeti adat is fennmaradt, sőt, ekkor történt a plébániatemplom első említése is.

A múlt század végén és e század elején több neves tudós és középkorász is foglalkozott az említett okirattal, amely kutatási eredményekből első ízben 1886-ban jelent meg publikáció: "Zala vármegye története. Oklevéltár I-II." (Nagy J., Véghely D., Nagy Gy.) címmel.

Az első kötet 416. oldalán olvasható Badacsonytomaj legrégebbi leírása, nevezetesen: "... possessionem nostram Thomay vocatam in comitatu Zaladiensi in latere montis Badachon a parte orientis aque Balatini ...", azaz "... A Tomajnak nevezett possessiónk (falunk) Zala vármegyében, a Badacsony hegytől keletre a Balaton vizénél ...".

Badacsonytomaj második Anjou-kori (1344) okleveles említésében értékes adatok találhatóak a település középkori templomára vonatkozólag is.

Békefi Remig középkorkutató tudós 1907-ben elemezte a szóban forgó oklevelet és az alábbiak szerint foglalta össze vizsgálódása eredményét az "A Balaton környékének egyházai és várai a középkorban" című munkájában: "Tomaj (ma Badacsonytomaj a Badacsonyhegy keletioldalán, a Balaton partján) egyháza 1344-ben Szent István első vértanú tiszteletére avatva ...", azaz: "... cuius (Thomay) ecclesia parochialis in honore beati Stephani protomartiris foret constructa".

A későbbi történeti források meglehetősen szűkszavúsága miatt csak nagy vonalakban vázolható a templom további története, A törökellenes végvári harcok idején, 1550-ben a zalai főesperességhez tartozott, de plébániája elhagyatva, üresen állt. Egy másik említés szerint az ismétlődő török rablóportyák ellenére még 1652-ben is épségben találták.

A törökök kiűzése (1699) és a Rákóczi-szabadságharc lezárulta (1711) után új fejezet kezdődött a Szent István templom, de a korabeli Badacsonytomaj történetében is.

Hangodi László történész

Kattintson a képre a nagyobb méretért!

Irodalom és művészet

Városunk szellemiségét- a felületes szemlélő - első gondolatban csak a borhoz, borkultúrához, a pincészethez, szőlőműveléshez kötheti. Kevés olyan ember van, aki nem hallott még a badacsonyi bor kapcsán a Badacsonyról, a lábánál meghúzódó, de házaival, nyaralóival egészen a szélmarta bazalt szikláig, bazalt oszlopokig felnyúló településünkről. A Balaton nyugati medencéjének északi partján fekvő községünk a Tanúhegyek legnagyobbikának, a Badacsony hegynek védettségében mediterrán hangulatával, éghajlatával sok kiváló, híres embernek adott ihletet, olykor védelmet alkotásához, életéhez.

Különösen a reformkor és az azt követő időszakban egészen napjainkig számos író, költő, gondolkodó, művész élt és él, vagy nyarait tölti Badacsonytomajon, ahol megtalálták azokat a feltételeket, impressziókat és inspirációkat, melyek alkotó tevékenységükhöz nélkülözhetetlenek. Ehhez természetesen tüzes boraink is hozzájárulnak. Az előbb említettek miatt Badacsony-Badacsonytomaj irodalmi és művészeti hagyományokban rendkívül gazdag. Az alábbiakban az itt alkotók közül ismerjük meg a legjelentősebbeket, hely hiányában szinte csak felsorolásszerűen.

Kisfaludy Sándor (1772-1844) költő, aki badacsonyi szüreten ismerkedett meg leendő feleségével Szegedy Rózával. Kisfaludy a XIX. század első évtizedeinek legnépszerűbb költője, a magyar eredeti szépirodalom egyik kiemelkedő úttörője volt, nemes hazafi, aki saját bőrén tapasztalta mit jelent a jólét után a harcok világa, a hadifogság!

Pauler Tivadar (1816-1886) jogász, vallás és közoktatás miniszter, majd igazságügyi miniszter

Fő műve a Büntetőjogtan. Badacsonyi szőlőbirtokos.

Pauler Gyula történétíró (1841-1903) Pauler Tivadar fia. Számos szacikk, tanulmány és önálló kötet írója, akadémiai tag.

Herczeg Ferenc (1863-1954) jogi végzettségű, de inkább a regényírást választotta. Regényei, novellái kiugró sikereket értek el. Akadémiai tag volt. Felemelte szavát a Badacsony hegy védelmében, követelte a bányászat megszüntetését.

Pauler Ákos (1876-1933) Pauler Gyula fia. Filozófus, egyetemi tanár. 19 önálló művet írt, több mint száz tanulmánya jelent meg. A Pauler birtokon töltötte életének minden nyarát.

Keresztúry Dezső (1904-1996) író, tanár, bölcsészdoktor, az Akadémia tagja. Kifinomult stílusú, sokoldalú és alapos szaktudású író és kritikus, 1945-47. között vallás és közoktatási miniszter. Szülei badacsonyi "szőlősházában" sokat tartózkodott nyaranta.

Jankovich Ferenc (1907-1971) verset és prózát írt egyforma tehetséggel, kitűnő műfordító volt.

Bogyay Tamás (1909-1994) magyar-francia-művészettörténet szakos tanár, bölcsészdoktor. Számos történelmi és művészettörténeti témájú könyvet írt. Apai és anyai ágon egykori badacsonyi szőlőbirtokosok leszármazottja, aki a hegyet szűkebb hazájának tekintette külföldön leélt élete során.

Tatay Sándor (1910-1991) Kossuth díjas író, számos kitűnő regénye jelent meg. 1957-ben a Ház a sziklák alatt című film forgatókönyvével vált országosan ismertté.

Tamás István (1933-1998) író, újságíró, Udvardi Erzsébet festőművész férje.

Bertényi Iván (1939-) író, egyetemi tanár. Szüleinek birtoka volt a Badacsony-Szőlőhegyen. Történelmi tárgyú művei jelentősek, nyarait ma is itt tölti.

Egry József (1883-1951) Kossuth díjas festőművész. 1928-tól haláláig élt Badacsonyan. A XX. század legnagyobb festője, "a Balaton festője". Egykori lakóháza Badacsony szívében ma emlékmúzeum.

Udvardi Erzsébet (1929-2013) Kossuth díjas festőművész, itt élt és alkotott városunkban. Munkásságában a Balatoni táj, a Badacsony világa, a víz, a hegy, a tó évszakainak látványa, kultúrája, múltja jelenik meg. Állandó témája a Biblia, az Ó- és Újszövetség. Oltárképei díszítik sok kápolna, templom falát. Állandó kiállítása van Badacsonytomajon.

